

Motion

1976/77: 1250

av fru Lundblad m. fl.

om villkoren för belåning och återköp av enskild försäkring

Försäkringssparandet anses som en tillgång såväl för den enskilde som för samhället. Försäkringstagarnas behållningar i liv- och sjukförsäkringsbolag och hos allmänna pensionsfonden översteg 1974 spararnas behållningar i banker och sparbanker med 10 miljarder kronor. Det totala försäkringssparandet var samma år nära två och en halv gånger så stort som tio år tidigare. Även om allmänna pensionsfonden svarar för övervägande delen av ökningen har försäkringssparandet även i enskilda försäkringsbolag ständigt ökat, medan sparandet i bankerna visar en vikande tendens.

Under 1974 var försäkringsbolagens samlade placeringstillgångar 47 miljarder kronor, och en sjundedel av kreditmarknaden utgjordes av enskilda försäkringsinrättningars medel.

Även om man således visar en ökad benägenhet att i försäkringens form avsätta pengar för att skapa ekonomisk trygghet i framtiden så finns det några oroväckande tendenser inom försäkringsbranschen som bör närmare undersökas.

1974 uppgick återköpen av försäkringar till en tredjedel av det samma år nytecknade beloppet, och 40 % av under 1974 återköpta försäkringar av mindre än tre år gamla. Återköp är annullering av försäkringen efter ansökan av försäkringstagaren, som då får åter en del av inbetalda premier med avdrag för omkostnader och betalning för den på försäkringstiden belöpande riskpremien.

Eftersom försäkringsberäkningen bygger på ett kollektivt ansvarstagande inom gruppen av försäkringstagare inom varje försäkringsform innebär det att man påverkar det allmänna kostnadsläget när man slopar en försäkring. Anskaffningskostnaderna är speciellt stora. För en livförsäkring är dessa kostnaders andel av helårspremien t. ex. över 10 % för en försäkringssumma på 10 000 kr. med utbetalning vid dödsfall eller vid viss ålder, men vid t. ex. rena riskförsäkringar 20 %. På grund av ersättning till ackvisitionspersonal och till försäkringens uppläggning är anskaffningskostnaderna störst i början. Men dessa kostnader beräknas som en del av premien under hela försäkringstiden och uträknas generellt utan anpassning i det enskilda försäkringsfallet.

Om man dels beräknade större avdrag för anskaffningskostnader vid uträkning av återköpsvärdet, dels lät storleken på ackvisitionsersättningen till personal vara beroende av att försäkringen icke annullerades under ett visst antal år, skulle den belastning på försäkringsadministrationen, som det stora antalet snabba återköp medför i någon mån neutraliseras och motverkas.

De skattemässiga förmånerna för försäkringssparandet bygger naturligtvis på en längre tids risksäkring som är diskutabel när återköpen uppgår till över 1,5 miljard kronor, varav över en halv miljard kronor gäller försäkringar som är mindre än tre år gamla.

En annan oroväckande tendens är den ökade belåningen av försäkringar. Det finns stora försäkringsbolag där lånevärdet uppgår till nästan en tredjedel av premiereserven för större försäkringar. Den speciella belåningen av livförsäkringar, de s. k. livlånen, uppgick i november 1976 till 930 milj. kr. Denna låneform innebär att man samtidigt med försäkringens tecknande får en låneplan, som visar hur mycket som varje år skall betalas kontant i premie och låneränta och hur mycket som erlägges genom att öka belåningen. Premiebetalningen sker således genom att lånet i den formellt tecknade livförsäkringen ökar varje år med premiesumman. På detta sätt blir den verkliga kontantinsatsen endast en liten bråkdel av den officiella premieinsatsen. För försäkringsbolaget innebär det att man med en gång kvittar kapitalvinsten, att försäkringen är tecknad med hänsyn till att belåningen minskar försäkringen vid dödsfall och att bolaget tillgodoräknar sig nettoräntan för lånet, dvs. ett till lånesumma och räntefot anpassat belopp. För försäkringstagaren innebär livlånet att hans kostnader är skickligt uträknade med hänsyn till skattelättnader på grund av avdragsrätt för såväl låneränta som viss del av premien och att den på försäkringen belöpande återbäringen (dvs. hans andel i bolagets kapitalvinster) medverkar till att göra kostnaden för försäkring låg, men försäkringssumman blir helt fiktiv, och vid eventuellt dödsfall utbetalas endast en starkt reducerad försäkringssumma. På grund av de högre låneräntorna torde försäkringsbolagen erhålla goda vinster trots god säkerhet på livlånen.

Medan således personer som belånar sina försäkringar får goda upplysningar om villkoren för lånen är det endast *ett* försäkringsbolag, som till de försäkringstagare, som bygger upp ett försäkringsskydd genom vanlig premiebetalning, talar om hur stort detta skydd är. För de flesta försäkringstagare är deras andel i vinsten hos bolaget okänd, dvs. deras andel av försäkringsbolagets vinst på t. ex. minskad dödlighet och på vinst vid placering av kapitalet.

Eftersom försäkringssparandet anses vara en sparandeform, som på grund av sin långsiktiga, regelbundna och trygghetsfrämjande utformning skall premieras av samhället genom låg beskattning av försäkringsbolagen och premieavdrag i beskattningen för försäkringstagare måste ovannämnda företeelser kring försäkringar närmare analyseras.

Det bör också undersökas om den omfattande låneverksamheten och försäkringsbolagens stora kapitalplaceringar inte har så stor inverkan på kreditmarknaden att lagen om kreditpolitiska medel även borde vid behov få gälla försäkringsbranschen. Speciellt när man har hårda kreditrestriktioner och räntereglering för bankerna kan det förefalla felaktigt att annan låneverksamhet pågår utan restriktioner.

Försäkringsrättskommittén har att främst analysera och komma med förslag kring försäkringstaganarnas rättigheter i förhållande till försäkringsbolagen och eventuella föreslå ändringar i försäkringsavtalslagen. Kommittén får inte föreslå några ändringar i lagen om försäkringsrörelse.

Eftersom vi i denna motion främst vill påpeka risken för försäkrings-sparande med en ökning av återköp och belåning sett ur samhällsekonomisk synpunkt hemställer vi

att riksdagen hos regeringen anhåller om utredning angående villkoren för belåning och återköp av enskild försäkring.

Stockholm den 25 januari 1977

GRETHE LUNDBLAD (s)

DORIS HÅVIK (s)

BENGT SILFVERSTRAND (s)

HANS PETTERSSON (s)

i Helsingborg